

**PROTOKOL OPSYENAL KEPADA WAAD ANTARABANGSA
TENTANG HAK EKONOMI, SOSIAL DAN BUDAYA**

**PERTUBUHAN BANGSA-BANGSA BERSATU
2008**

PROTOKOL OPSYENAL KEPADA WAAD ANTARABANGSA TENTANG HAK EKONOMI, SOSIAL DAN BUDAYA

Mukadimah

Negara-Negara Ahli bagi Protokol ini,

Memandangkan, menurut prinsip yang dinyatakan dalam Piagam Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu, pengiktirafan maruah yang sehati dalam diri, serta hak seluruh ahli keluarga manusia yang sama rata dan tak terpisah, merupakan asas bagi kebebasan, keadilan dan keamanan di dunia,

Mengambil maklum bahawa Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat mengisytiharkan bahawa semua manusia dilahirkan bebas dan adalah sama rata dari segi maruah dan hak, dan semua orang berhak mendapat semua hak dan kebebasan yang dinyatakan dalamnya, tanpa apa-apa jua pembezaan, seperti bangsa, warna kulit, jantina, bahasa, agama, fahaman politik atau fahaman lain, negara asal atau asal usul sosial, harta, status kelahiran atau status lain,

Mengingat kembali bahawa Perisytiharan Hak Asasi Manusia Sejagat dan Waad Antarabangsa tentang Hak Asasi Manusia mengakui bahawa impian untuk melihat manusia yang bebas menikmati kebebasan daripada ketakutan dan kekurangan hanya boleh dicapai jika keadaan yang membolehkan semua orang menikmati hak sivil, budaya, ekonomi, politik dan sosial diwujudkan,

Menegaskan semula kesejagatan, ketakterbahagikan, kesalingbergantungan dan kesalingkaitan semua hak asasi manusia dan kebebasan asasi,

Mengingat kembali bahawa setiap Negara Ahli dalam Waad Antarabangsa tentang Hak Ekonomi, Sosial dan Budaya (kemudian daripada ini disebut sebagai Waad) mengakui janji untuk mengambil langkah, sendirian serta menerusi bantuan dan kerjasama antarabangsa, terutamanya ekonomi dan teknikal, menggunakan kesemua sumbernya yang ada, dengan tujuan untuk merealisasikan sepenuhnya, secara progresif, hak yang diiktiraf dalam Waad dengan menggunakan semua cara yang wajar, termasuk, terutamanya, pengambilan langkah perundangan,

Memandangkan, bagi mencapai tujuan Waad dengan lebih lanjut dan melaksanakan peruntukannya, adalah wajar untuk membolehkan Jawatankuasa Hak Ekonomi, Sosial dan Budaya (kemudian daripada ini disebut sebagai Jawatankuasa) melaksanakan fungsi yang diperuntukkan dalam Protokol ini,

Telah bersetuju seperti yang berikut:

Perkara 1

Kewibawaan Jawatankuasa untuk menerima dan mempertimbangkan komunikasi

1. Sesebuah Negara Ahli bagi Waad yang menjadi Pihak bagi Protokol ini mengiktiraf kewibawaan Jawatankuasa untuk menerima dan mempertimbangkan komunikasi, seperti yang dinyatakan dalam peruntukan Protokol ini.
2. Komunikasi tidak akan diterima oleh Jawatankuasa jika ia berkenaan sesebuah Negara Ahli bagi Waad yang bukan merupakan Pihak bagi Protokol ini.

Perkara 2

Komunikasi

Komunikasi boleh dikemukakan oleh atau bagi pihak individu atau kumpulan individu, di bawah bidang kuasa sesebuah Negara Ahli, yang mendakwa diri mereka sebagai mangsa pelanggaran mana-mana hak ekonomi, sosial dan budaya yang dinyatakan dalam Waad oleh Negara Ahli itu. Jika suatu komunikasi dikemukakan bagi pihak individu atau kumpulan individu, komunikasi ini hendaklah dilakukan dengan persetujuan mereka melainkan jika penulis boleh memberikan alasan kerana bertindak bagi pihak mereka tanpa persetujuan tersebut.

Perkara 3

Kebolehterimaan

1. Jawatankuasa tidak akan mempertimbangkan sesuatu komunikasi, melainkan ia telah memastikan semua remedi domestik yang ada telah habis digunakan. Hal ini tidak boleh dijadikan peraturannya jika penggunaan remedi tersebut berlanjutan tanpa sebab yang munasabah.
2. Jawatankuasa akan mengisytiharkan sesuatu komunikasi sebagai tak boleh diterima apabila:
 - (a) Ia tidak dikemukakan dalam tempoh setahun selepas remedi domestik habis digunakan, kecuali dalam kes yang penulis boleh menunjukkan bahawa komunikasi itu tidak dapat dikemukakan dalam had masa itu;
 - (b) Fakta yang menjadi subjek komunikasi itu berlaku sebelum Protokol ini mula berkuat kuasa bagi Negara Ahli yang berkenaan, melainkan fakta tersebut berterusan selepas tarikh itu;
 - (c) Hal yang sama telah pun diteliti oleh Jawatankuasa, atau telah atau sedang diteliti di bawah prosedur lain bagi siasatan atau penyelesaian antarabangsa;

- (d) Ia bertentangan dengan peruntukan Waad;
- (e) Ia jelas tidak berasas, tidak disahkan secukupnya atau berdasarkan laporan yang disebarkan oleh media massa semata-mata;
- (f) Ia merupakan penyalahgunaan hak untuk mengemukakan sesuatu komunikasi; atau apabila
- (g) Ia dikemukakan tanpa menyatakan nama penulis atau tidak dikemukakan secara bertulis.

Perkara 4

Komunikasi yang tidak mendedahkan kerugian yang jelas

Jawatankuasa mungkin, jika perlu, enggan mempertimbangkan sesuatu komunikasi yang tidak mendedahkan bahawa penulis telah mengalami kerugian yang jelas, melainkan Jawatankuasa menganggap bahawa komunikasi itu membangkitkan isu serius yang mempunyai kepentingan umum.

Perkara 5

Tindakan interim

1. Pada bila-bila masa selepas penerimaan komunikasi dan sebelum penentuan berkenaan dengan merit dicapai, Jawatankuasa boleh menghantar kepada Negara Ahli berkenaan, untuk pertimbangannya dengan kadar segera, suatu permintaan supaya Negara Ahli itu mengambil apa-apa tindakan interim sebagaimana yang perlu dalam keadaan tertentu bagi mengelakkan kemungkinan terjadinya kerosakan nama baik yang tidak dapat dipulihkan kepada mangsa atau mangsa-mangsa pelanggaran yang dikatakan itu.

2. Jika Jawatankuasa menggunakan budi bicaranya di bawah perenggan 1 perkara ini, tindakan ini tidak menunjukkan suatu penentuan tentang kebolehterimaan atau tentang merit komunikasi itu.

Perkara 6

Penghantaran komunikasi

1. Melainkan Jawatankuasa menganggap sesuatu komunikasi tidak boleh diterima tanpa merujuk Negara Ahli yang berkenaan, Jawatankuasa akan membawa apa-apa komunikasi yang dikemukakan kepadanya di bawah Protokol ini secara rahsia kepada perhatian Negara Ahli yang berkenaan.

2. Dalam tempoh enam bulan, Negara Ahli penerima hendaklah mengemukakan penjelasan atau pernyataan bertulis kepada Jawatankuasa yang menjelaskan perkara dan remedi, jika ada, yang mungkin telah diberikan oleh Negara Ahli itu.

Perkara 7 Penyelesaian secara baik

1. Jawatankuasa akan menawarkan jasa baiknya kepada pihak yang berkenaan dengan tujuan untuk mencapai penyelesaian secara baik berhubung hal itu atas dasar rasa hormat terhadap obligasi yang dinyatakan dalam Waad.

2. Persetujuan tentang penyelesaian secara baik menamatkan pertimbangan komunikasi itu di bawah Protokol ini.

Perkara 8 Penelitian komunikasi

1. Jawatankuasa akan meneliti komunikasi yang diterima di bawah perkara 2 Protokol ini berdasarkan semua dokumentasi yang dikemukakan kepadanya, dengan syarat dokumentasi ini dihantar kepada pihak yang berkenaan.

2. Jawatankuasa hendaklah mengadakan mesyuarat tertutup apabila meneliti komunikasi di bawah Protokol ini;

3. Semasa meneliti sesuatu komunikasi di bawah Protokol ini, Jawatankuasa mungkin merujuk, mengikut kesesuaian, dokumentasi yang berkaitan yang datang daripada badan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu yang lain, agensi khusus, tabung, program dan mekanisme, dan organisasi antarabangsa yang lain, termasuk sistem hak asasi manusia serantau, serta apa-apa pemerhatian atau komen oleh Negara Ahli yang berkenaan.

4. Semasa meneliti komunikasi di bawah Protokol ini, Jawatankuasa akan mempertimbangkan kemunasabahan langkah yang diambil oleh Negara Ahli itu menurut bahagian II Waad. Jawatankuasa akan mengingatkan, semasa berbuat demikian, bahawa Negara Ahli itu mungkin mengambil pelbagai langkah dasar yang mungkin bagi melaksanakan hak yang dinyatakan dalam Waad.

Perkara 9 Susulan kepada pandangan Jawatankuasa

1. Selepas meneliti sesuatu komunikasi, Jawatankuasa hendaklah menyampaikan pandangannya berkenaan dengan komunikasi itu, bersama-sama syornya, jika ada, kepada pihak-pihak yang berkenaan.

2. Negara Ahli hendaklah memberikan pertimbangan sewajarnya kepada pandangan Jawatankuasa, bersama-sama syornya, jika ada, dan hendaklah mengemukakan kepada Jawatankuasa, dalam masa enam bulan, suatu maklum balas bertulis, termasuk maklumat berkenaan dengan apa-apa tindakan yang diambil berdasarkan pandangan dan syor Jawatankuasa itu.

3. Jawatankuasa mungkin mempelawa Negara Ahli itu untuk mengemukakan maklumat lanjut tentang apa-apa langkah yang telah diambil oleh Negara Ahli itu sebagai respons terhadap pandangan atau syornya, jika ada, termasuk seperti yang dianggap wajar oleh Jawatankuasa, dalam laporan Negara Ahli itu yang dinyatakan selepas itu di bawah perkara 16 dan 17 Waad.

Perkara 10 **Komunikasi antara Negara**

1. Sesebuah Negara Ahli dalam Protokol ini boleh, pada bila-bila masa, mengisytiharkan di bawah perkara ini bahawa ia mengiktiraf kewibawaan Jawatankuasa untuk menerima dan mempertimbangkan komunikasi yang padanya sesebuah Negara Ahli mendakwa bahawa Negara Ahli yang lain tidak memenuhi obligasinya di bawah Waad. Komunikasi di bawah perkara ini boleh diterima dan dipertimbangkan hanya jika ia dikemukakan oleh sesebuah Negara Ahli yang telah membuat pengisytiharan yang mengiktiraf, berhubung dengannya, kewibawaan Jawatankuasa. Komunikasi tidak akan diterima oleh Jawatankuasa jika ia berkenaan sesebuah Negara Ahli yang belum membuat pengisytiharan tersebut. Komunikasi yang diterima di bawah perkara ini akan ditangani menurut prosedur berikut:

(a) Jika sesebuah Negara Ahli dalam Protokol ini menganggap bahawa Negara Ahli yang lain tidak memenuhi obligasinya di bawah Waad, ia boleh, menerusi komunikasi bertulis, membawa hal tersebut kepada perhatian Negara Ahli itu. Negara Ahli itu juga boleh memaklumkan Jawatankuasa tentang hal tersebut. Negara penerima hendaklah, dalam tempoh tiga bulan selepas komunikasi itu diterima, memberi Negara yang menghantar komunikasi itu penjelasan, atau apa-apa pernyataan bertulis lain yang menjelaskan hal tersebut, yang hendaklah termasuk, setakat mana yang mungkin dan berkaitan, rujukan kepada prosedur dan remedi domestik yang diambil, belum selesai atau ada dalam hal tersebut;

(b) Jika hal tersebut tidak diselesaikan sehingga kedua-dua Negara Ahli yang berkenaan berpuas hati dalam tempoh enam bulan selepas komunikasi pertama diterima oleh Negara penerima, mana-mana Negara mempunyai hak untuk merujuk hal tersebut kepada Jawatankuasa, menerusi notis yang diberikan kepada Jawatankuasa dan Negara yang satu lagi;

(c) Jawatankuasa akan menangani hal yang dirujuk kepada hanya setelah ia memastikan semua remedi domestik yang ada telah digunakan dan digunakan sampai habis dalam hal tersebut. Hal ini tidak boleh dijadikan peraturannya jika penggunaan remedi tersebut berlanjutan tanpa sebab yang munasabah;

(d) Jawatankuasa akan, tertakluk kepada peruntukan subperenggan (c) bagi perenggan ini, menawarkan jasa baiknya kepada Negara-Negara Ahli yang berkenaan dengan tujuan untuk mencapai penyelesaian secara berbaik-baik bagi hal tersebut atas dasar rasa hormat terhadap obligasi yang dinyatakan dalam Waad;

(e) Jawatankuasa akan mengadakan mesyuarat tertutup semasa meneliti komunikasi di bawah perkara ini;

(f) Jawatankuasa mungkin, dalam apa-apa hal yang dirujuk kepadanya menurut subperenggan (b) bagi perenggan ini, meminta Negara-Negara Ahli yang berkenaan, yang disebut dalam subperenggan (b), memberikan apa-apa maklumat yang berkaitan;

(g) Negara-Negara Ahli berkenaan, yang disebut dalam subperenggan (b) bagi perenggan ini, mempunyai hak untuk diwakili semasa hal tersebut sedang dipertimbangkan oleh Jawatankuasa, dan membuat serahan secara lisan dan/atau secara bertulis;

(h) Jawatankuasa akan, dengan segala kewajaran selepas tarikh notis di bawah subperenggan (b) bagi perenggan ini diterima, mengemukakan laporan, seperti yang berikut:

- (i) Jika penyelesaian dalam lingkungan syarat subperenggan (d) bagi perenggan ini dicapai, Jawatankuasa akan membatasi laporannya kepada pernyataan ringkas tentang fakta dan penyelesaian yang dicapai;
- (ii) Jika penyelesaian dalam lingkungan syarat subperenggan (d) tidak dicapai, Jawatankuasa akan mengemukakan, dalam laporannya, fakta yang berkaitan, berhubung dengan isu antara Negara Ahli yang berkenaan. Serahan bertulis dan rekod serahan lisan yang dibuat oleh Negara-Negara Ahli yang berkenaan akan dilampirkan pada laporan tersebut. Jawatankuasa juga mungkin menyampaikan, hanya kepada Negara-Negara Ahli yang berkenaan, apa-apa pandangan yang mungkin dianggapnya berkaitan dengan isu antara Negara-Negara Ahli itu.

Laporan tersebut akan disampaikan kepada Negara-Negara Ahli yang berkenaan dalam setiap hal.

2. Pengisytiharan di bawah perenggan 1 perkara ini hendaklah disimpan, oleh Negara-Negara Ahli itu, dengan Setiausaha Agung Pertubuhan Bangsa-bangsa Bersatu, yang akan

menghantar salinannya kepada Negara Ahli yang lain. Pengisytiharan boleh ditarik balik pada bila-bila masa menerusi pemberitahuan kepada Setiausaha Agung. Penarikan balik tersebut tidak akan menjejaskan pertimbangan apa-apa hal yang menjadi subjek komunikasi yang telah pun dihantar di bawah perkara ini; komunikasi selanjutnya oleh mana-mana Negara Ahli tidak akan diterima di bawah perkara ini setelah pemberitahuan tentang penarikan balik pengisytiharan itu diterima oleh Setiausaha Agung, melainkan Negara Ahli yang berkenaan telah membuat pengisytiharan baharu.

Perkara 11 **Prosedur siasatan**

1. Sesebuah Negara Ahli dalam Protokol ini boleh mengisytiharkan, pada bila-bila masa, bahawa ia mengiktiraf kewibawaan Jawatankuasa yang diperuntukkan di bawah perkara ini.

2. Jika Jawatankuasa menerima maklumat yang boleh dipercayai yang menunjukkan pelanggaran yang serius atau sistematik, oleh sesebuah Negara Ahli, bagi mana-mana hak ekonomi, sosial dan budaya yang dinyatakan dalam Waad, Jawatankuasa akan mempelawa Negara Ahli itu untuk bekerjasama dalam usaha meneliti maklumat tersebut dan, bagi mencapai matlamat ini, mengemukakan pemerhatian berhubung dengan maklumat berkenaan.

3. Mengambil kira apa-apa pemerhatian yang telah dikemukakan oleh Negara Ahli yang berkenaan dan juga apa-apa maklumat lain yang boleh dipercayai yang tersedia baginya, Jawatankuasa boleh melantik satu anggotanya atau lebih untuk menjalankan suatu siasatan dan melaporkan dengan segera kepada Jawatankuasa. Jika dibenarkan dan dengan persetujuan Negara Ahli, siasatan itu boleh merangkumi suatu lawatan ke wilayahnya.

4. Siasatan sedemikian hendaklah dijalankan secara sulit dan kerjasama daripada Negara Ahli hendaklah diminta pada semua peringkat tindakan.

5. Selepas meneliti dapatan bagi siasatan sedemikian, Jawatankuasa hendaklah menyampaikan dapatan ini kepada Negara Ahli yang berkenaan bersama apa-apa ulasan dan syor.

6. Negara Ahli yang berkenaan hendaklah, dalam masa enam bulan dari penerimaan dapatan, ulasan dan syor yang disampaikan oleh Jawatankuasa itu; mengemukakan pemerhatiannya kepada Jawatankuasa.

7. Setelah prosiding berhubung dengan siasatan yang dibuat menurut perenggan 2 perkara ini selesai, Jawatankuasa mungkin, selepas berunding dengan Negara Ahli yang berkenaan, memutuskan untuk memasukkan keterangan ringkas tentang hasil prosiding tersebut dalam laporan tahunannya yang diperuntukkan dalam perkara 15 Protokol ini.

8. Mana-mana Negara Ahli yang telah membuat suatu perisytiharan mengikut perenggan 1 perkara ini boleh, pada bila-bila masa, menarik balik perisytiharan ini melalui pemberitahuan kepada Setiausaha Agung.

Perkara 12 **Susulan kepada prosedur siasatan**

1. Jawatankuasa mungkin mempelawa Negara Ahli yang berkenaan untuk memasukkan dalam laporannya di bawah perkara 16 dan 17 Waad butiran tentang apa-apa langkah yang diambil sebagai respons terhadap siasatan yang dijalankan di bawah perkara 11 Protokol ini.

2. Jawatankuasa mungkin, jika perlu, setelah tamatnya tempoh enam bulan yang disebut dalam perkara 11, perenggan 6, mempelawa Negara Ahli yang berkenaan untuk memaklumpkannya tentang langkah yang diambil sebagai respons terhadap siasatan tersebut.

Perkara 13 **Langkah perlindungan**

Sesebuah Negara Ahli hendaklah mengambil semua langkah sewajarnya bagi memastikan individu di bawah bidang kuasanya tidak dianiaya atau diugut dalam apa-apa bentuk akibat berkomunikasi dengan Jawatankuasa menurut Protokol ini.

Perkara 14 **Bantuan dan kerjasama antarabangsa**

1. Jawatankuasa akan menghantar, seperti yang mungkin dianggapnya wajar, dan dengan persetujuan Negara Ahli yang berkenaan, kepada agensi khusus, tabung dan program Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu, serta badan berwibawa yang lain, pandangan atau syornya tentang komunikasi dan pertanyaan yang menunjukkan terdapatnya keperluan untuk nasihat atau bantuan teknikal, berserta pemerhatian dan cadangan Negara Ahli itu, jika ada, tentang pandangan atau syor ini.

2. Jawatankuasa juga mungkin membawa kepada perhatian badan tersebut, dengan persetujuan Negara Ahli yang berkenaan, apa-apa hal yang timbul daripada komunikasi yang dipertimbangkan di bawah Protokol ini yang boleh membantu badan tersebut membuat keputusan, masing-masing dalam bidang kewibawaannya, tentang kebijaksanaan langkah antarabangsa yang mungkin dapat membantu Negara Ahli mencapai kemajuan dalam melaksanakan hak yang diiktiraf dalam Waad.

3. Dana amanah hendaklah diwujudkan menurut prosedur Perhimpunan Agung yang berkaitan, yang akan ditadbirkan menurut peraturan kewangan dan peraturan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu, dengan tujuan untuk memberikan bantuan pakar dan teknikal kepada Negara-Negara Ahli, dengan persetujuan Negara Ahli yang berkenaan, bagi meningkatkan pelaksanaan hak yang terkandung dalam Waad, dengan itu menyumbang kepada usaha membina keupayaan negara dalam bidang hak ekonomi, sosial dan budaya dalam konteks Protokol ini.

4. Peruntukan perkara ini tidak menjejaskan kewajipan setiap Negara Ahli untuk memenuhi obligasinya di bawah Waad.

Perkara 15 Laporan tahunan

Jawatankuasa akan memasukkan dalam laporan tahunannya ringkasan aktiviti di bawah Protokol ini.

Perkara 16 Penyebaran dan maklumat

Setiap Negara Ahli mengaku janji untuk menghebahkan dan menyebarkan Waad dan Protokol ini, serta memudahkan akses kepada maklumat tentang pandangan dan syor Jawatankuasa, terutamanya tentang hal-hal yang melibatkan Negara Ahli itu, dan berbuat demikian dalam format yang dapat diakses oleh orang kurang upaya.

Perkara 17 Tandatangan, ratifikasi dan kesertaan

1. Protokol ini dibuka untuk penandatanganan oleh mana-mana Negara yang telah menandatangani, meratifikasi atau menyetujui Waad.

2. Protokol ini tertakluk kepada ratifikasi oleh mana-mana Negara yang telah meratifikasi atau menerima Waad. Instrumen ratifikasi hendaklah disimpan dengan Setiausaha Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu.

3. Protokol ini dibuka untuk diterima oleh mana-mana Negara yang telah meratifikasi atau menerima Waad.

4. Penerimaan hendaklah dikuatkuasakan melalui penyimpanan instrumen penerimaan dengan Setiausaha Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu.

Perkara 18

Mula berkuat kuasa

1. Protokol ini akan berkuat kuasa dalam masa tiga bulan selepas tarikh penyimpanan instrumen ratifikasi atau instrumen kesertaan yang kesepuluh dengan Setiausaha Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu.
2. Bagi setiap Negara yang meratifikasi atau menyetujui Protokol ini, selepas penyimpanan instrumen ratifikasi atau instrumen kesertaan yang kesepuluh, Protokol ini akan mula berkuat kuasa tiga bulan selepas tarikh penyimpanan instrumen ratifikasi atau instrumen kesertaannya sendiri.

Perkara 19

Pindaan

1. Mana-mana Negara Ahli boleh mencadangkan pindaan pada Protokol ini dan mengemukakannya kepada Setiausaha Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu. Setiausaha Agung akan menyampaikan apa-apa pindaan yang dicadangkan kepada Negara-Negara Ahli, dengan permintaan supaya beliau diberitahu sama ada Negara Ahli menyokong untuk mengadakan mesyuarat Negara-Negara Ahli bagi tujuan mempertimbangkan dan membuat keputusan tentang cadangan itu. Sekiranya, dalam tempoh empat bulan dari tarikh penyampaian tersebut, sekurang-kurangnya satu pertiga Negara Ahli menyokong untuk mengadakan mesyuarat tersebut, Setiausaha Agung akan mengadakan mesyuarat tersebut di bawah naungan Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu. Apa-apa pindaan yang diterima pakai oleh majoriti dua pertiga Negara Ahli yang hadir dan mengundi akan dikemukakan oleh Setiausaha Agung kepada Perhimpunan Agung untuk diluluskan dan, selepas itu, kepada semua Negara Ahli untuk diterima.
2. Pindaan yang diterima pakai dan diluluskan menurut perenggan 1 perkara ini akan mula berkuat kuasa pada hari ketiga puluh setelah bilangan instrumen penerimaan yang disimpan mencapai dua pertiga daripada bilangan Negara Ahli pada tarikh pindaan itu diterima pakai. Selepas itu, pindaan itu akan mula berkuat kuasa bagi mana-mana Negara Ahli pada hari ketiga puluh selepas penyimpanan instrumen kesertaannya sendiri. Pindaan hanya mengikat Negara-Negara Ahli yang telah menerimanya.

Perkara 20

Penarikan diri

1. Mana-mana Negara Ahli boleh menarik diri daripada Protokol ini pada bila-bila masa menerusi pemberitahuan bertulis yang dialamatkan kepada Setiausaha Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu. Penarikan diri itu akan berkuat kuasa enam bulan selepas tarikh penerimaan pemberitahuan tersebut oleh Setiausaha Agung.

2. Penarikan diri itu tidak akan menjejaskan pemakaian peruntukan Protokol ini secara berterusan untuk apa-apa komunikasi yang dikemukakan di bawah perkara 2 dan 10, atau apa-apa prosedur yang dimulakan di bawah perkara 11, sebelum tarikh kuat kuasa penarikan diri itu.

Perkara 21 **Pemberitahuan oleh Setiausaha Agung**

Setiausaha Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu akan memberitahu semua Negara yang disebut dalam perkara 26, perenggan 1, Waad tentang butiran berikut:

- (a) Tandatangan, ratifikasi dan kesertaan di bawah Protokol ini;
- (b) Tarikh kuat kuasa Protokol ini dan apa-apa pindaan di bawah perkara 19;
- (c) Apa-apa penarikan diri di bawah perkara 20.

Perkara 22 **Bahasa rasmi**

1. Protokol ini, yang teks terjemahannya dalam bahasa Arab, Mandarin, Inggeris, Perancis, Rusia dan Sepanyol adalah sama tulen, hendaklah disimpan dalam arkib Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu.

2. Setiausaha Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu akan menghantar salinan Protokol ini yang telah disahkan kepada semua Negara yang disebut dalam perkara 26 Waad.

Saya dengan ini mengesahkan bahawa teks sebelum ini ialah salinan sebenar bagi Protokol Opsyenal kepada Waad Antarabangsa tentang Hak Ekonomi, Sosial dan Budaya, yang diterima pakai oleh Perhimpunan Agung Bangsa-Bangsa Bersatu pada 10 Disember 2008. Dokumen asal disimpan dengan Setiausaha Agung Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu.

Bagi pihak Setiausaha Agung,
Penolong Setiausaha Agung yang bertanggungjawab
terhadap Pejabat Hal Ehwal Undang-Undang

Peter Taksoe-Jensen

Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu
New York, 31 Disember 2008